

กฎหมายใหม่ของ EU เรื่องการตรวจสอบความยั่งยืนทางธุรกิจอย่างรอบด้าน (CSDDD)

EU เตรียมออกกฎหมายใหม่เรื่องการตรวจสอบความยั่งยืนทางธุรกิจอย่างรอบด้าน (Corporate Sustainability Due Diligence Directive: CSDDD) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้มั่นใจว่าธุรกิจที่ดำเนินการใน EU หรือมีส่วนเกี่ยวข้องในห่วงโซ่การผลิตของบริษัทใน EU มีการทำธุรกิจโดยคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและสิ่งแวดล้อม โดยกฎหมายใหม่ดังกล่าวจะนำมาบังคับใช้กับบริษัททั้งหมดที่ทำธุรกิจใน EU ที่มีรายได้เกินกว่า 150 ล้านยูโร รวมถึงบริษัทขนาดเล็กกว่าที่อยู่ในภาคอุตสาหกรรมที่มีแนวโน้มก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชนและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การผลิตสิ่งทอ การเกษตร แร่ธาตุ และก่อสร้าง โดยมีบทลงโทษสำหรับผู้ละเมิด ซึ่งรวมถึงการประณามผู้กระทำความผิดและการคิดค่าปรับได้ถึงร้อยละ 5 ของรายได้สุทธิของบริษัทจากแหล่งรายได้ทั่วโลก

จุดเริ่มต้นของ CSDDD

จุดเริ่มต้นของกฎหมายใหม่ดังกล่าวมาจากเหตุการณ์โศกนาฏกรรมการถล่มของตึกรานาพลาซ่า (Rana Plaza) ซึ่งเป็นโรงงานผลิตเสื้อผ้า เมื่อวันที่ 24 เมษายน 2556 ณ กรุงธากา ประเทศบังกลาเทศ ซึ่งเกิดจากการใช้วัสดุก่อสร้างอาคารที่ต่ำกว่ามาตรฐานและมีการต่อเติมชั้นของอาคารโดยไม่ได้รับอนุญาตทางการ เพื่อที่จะสามารถจุจำนวนคนงานให้ได้มากที่สุด ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตถึง 1,134 คน อันนำไปสู่การทำข้อตกลงระหว่างแบรนด์ผู้ผลิตเสื้อผ้ายักษ์กับสหภาพแรงงานเพื่อประกันความปลอดภัยที่ดีขึ้นแก่คนงาน แต่หลังจากเหตุการณ์ดังกล่าวเกือบหนึ่งทศวรรษ การดำเนินการเพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชนและแรงงานไม่มีความคืบหน้ามากนัก

ล่าสุด รัฐสภาและคณะมนตรีแห่งสหภาพยุโรปได้ให้ความเห็นชอบกฎเกณฑ์ใหม่ที่มีผลผูกพันให้บริษัท EU ต้องดำเนินการเพื่อบรรเทาผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนและสิ่งแวดล้อมจากการทำธุรกิจของตนซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของระบบการบริหารจัดการบริษัท อาทิ แรงงานเด็ก การแสวงหาประโยชน์จากแรงงาน การก่อมลพิษ การทำลายป่า การใช้น้ำมากเกินไป หรือการทำลายระบบนิเวศน์

ธุรกิจใดบ้างที่อยู่ภายใต้การบังคับใช้ CSDDD

ด้วยเหตุดังกล่าว บริษัท EU ซึ่งรวมถึงในสาขาการเงิน จะต้องนำหลักการทำธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบ หรือ due diligence มารวมไว้ในนโยบายและระบบบริหารจัดการความเสี่ยงของบริษัท อีกทั้งวางแผนการทำธุรกิจเพื่อให้มั่นใจว่าจะสามารถจำกัดการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิโลกไม่เกิน 1.5 องศาเซลเซียส รวมทั้งเพื่อประกันว่าบริษัทที่มีพนักงานเกิน 100 คน มีการบริหารจัดการให้พนักงานได้รับผลประโยชน์ทางการเงินอย่างเท่าเทียมกัน

กฎหมายใหม่ดังกล่าวจะนำมาบังคับใช้กับบริษัท EU และบริษัทแม่ใน EU ที่มีพนักงานเกิน 500 คน และมีรายได้จากทั่วโลกเกิน 150 ล้านยูโร รวมถึงบริษัทที่มีพนักงานเกิน 250 คน และมีรายได้เกิน 40 ล้านยูโร หากมีรายได้อย่างน้อยร้อยละ 50 เกิดขึ้นจากหนึ่งในสาขาที่มีผลกระทบสูง (High-impact sector) ดังต่อไปนี้ ได้แก่ การผลิตและการค้าส่งสิ่งทอ เสื้อผ้า และรองเท้า การเกษตร รวมถึงการประมงและป่าไม้ การผลิตอาหาร การค้าวัสดุทางการเกษตร การขุดแร่ การค้าส่งแร่ธาตุหรือการผลิตผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้อง และการก่อสร้าง นอกจากนี้ ยังบังคับใช้กับบริษัทที่ไม่ใช่ EU และบริษัทแม่ที่มีรายได้ในมูลค่าที่เทียบเท่ากันใน EU

สิ่งที่ธุรกิจต้องทำภายใต้ CSDDD

ในการนี้ บริษัทที่อยู่ภายใต้การบังคับใช้ของกฎหมายใหม่จะต้องระบุ ประเมิน หลีกเลี่ยง บรรเทา ทำให้หมดไป และเยียวยา ซึ่งผลกระทบทางลบที่เกิดจากการทำธุรกิจของตน รวมถึงผลกระทบทางลบที่เกิดจากหุ้นส่วนหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมดในห่วงโซ่การผลิตทั้งต้นน้ำและปลายน้ำ ซึ่งรวมถึงการออกแบบ การจัดหาวัตถุดิบ การผลิต การจัดเก็บ การขนส่ง และการกระจายสินค้าไปยังผู้บริโภค รวมไปถึงการบริหารจัดการขยะและการกำจัดของเสีย ดังนั้น เพื่อที่จะปฏิบัติตามกฎหมายใหม่ดังกล่าว บริษัทจะต้องมีการลงทุน ปรับปรุงแผนธุรกิจ ทำสัญญาเพื่อประกันการปฏิบัติตามกฎหมายใหม่กับหุ้นส่วน หรือให้การสนับสนุนหุ้นส่วนที่เป็นผู้ประกอบการขนาดกลางและย่อม

กฎหมายใหม่ยังมีผลทำให้บริษัทต้องมีส่วนร่วมอย่างจริงจังกับผู้ที่ได้รับผลกระทบทางลบจากการทำธุรกิจของบริษัท โดยจะต้องจัดตั้งกลไกการร้องเรียน อีกทั้งสื่อสารนโยบายการทำธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบต่อสาธารณะ และติดตามความมีประสิทธิภาพของการปฏิบัติตามกฎหมายใหม่อย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้ กฎหมายใหม่ได้กำหนดให้รัฐบาลประเทศสมาชิก EU ต้องสร้างเว็บไซต์เฉพาะสำหรับการสื่อสารพันธกรณีด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ รวมถึงแนวทางของคณะกรรมการแห่งสหภาพยุโรปแก่ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย

การกำกับดูแลของภาครัฐภายใต้ CSDDD

ในการบังคับใช้กฎหมายใหม่ รัฐบาลประเทศสมาชิก EU แต่ละประเทศจะกำหนดหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ในการติดตามว่าบริษัทต่างๆ มีการปฏิบัติตามพันธกรณีของตนหรือไม่ โดยหน่วยงานเหล่านี้จะแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศและร่วมมือกันผ่านเครือข่ายในระดับ EU โดยหน่วยงานจะสามารถริเริ่มการสืบสวนและตรวจสอบ รวมถึงกำหนดบทลงโทษกับบริษัทที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ซึ่งรวมถึงการประณามและการเรียกค่าปรับได้ถึงร้อยละ 5 ของรายได้จากทั่วโลกสุทธิของบริษัท โดยบริษัทที่ถูกตรวจสอบและพบว่าได้ละเมิดพันธกรณีตามกฎหมายใหม่นี้จะต้องยอมรับผิดต่อการกระทำและผู้ที่ได้รับผลกระทบจะได้รับการชดเชยจากการกระทำนั้น นอกจากนี้ เพื่อเป็นการจูงใจให้บริษัทปฏิบัติตามพันธกรณีภายใต้กฎหมายใหม่ คาดว่าจะมีการนำประเด็นดังกล่าวมาเป็นส่วนหนึ่งของหลักเกณฑ์ในการทำสัญญาสัมปทานของรัฐบาลประเทศสมาชิก EU กับบริษัทเอกชนด้วย

ตัวอย่างธุรกิจที่มีนโยบายการทำธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบต่อ

ได้แก่ Walmart ซึ่งมีการจ้างพนักงานถึง 2.1 ล้านคน มีพนักงานขายประจำร้านที่ทำงานสัปดาห์ละประมาณ 240 ล้านคน กระจายอยู่ใน 20 ประเทศ อีกทั้งพนักงานของผู้จัดหาสินค้า (suppliers) ให้กับ Walmart จำนวนกว่าหมื่นราย บริษัทจึงให้ความสำคัญเรื่องการเคารพสิทธิมนุษยชนทั้งในส่วนของ การดำเนินธุรกิจของบริษัทเองและของ suppliers ตามมาตรฐานสากล โดยเฉพาะ the UN Guiding Principles on Business and Human Rights โดยได้ประกาศไว้อย่างชัดเจนในนโยบายของบริษัทเพื่อสื่อสารให้สาธารณชนได้รับทราบ

ตัวอย่างธุรกิจที่มีประสบปัญหาด้านความรับผิดชอบต่อสังคม

อย่างไรก็ดี การทำธุรกิจในปัจจุบันที่ต้องกระจายแหล่งการผลิตไปยังประเทศกำลังพัฒนาที่มีค่าแรงต่ำ เพื่อลดต้นทุนการผลิต ย่อมนำไปสู่ความเสี่ยงที่จะละเมิดสิทธิมนุษยชน ตัวอย่างเช่น จากรายงานของกลุ่มสิทธิมนุษยชนในกัมพูชาซึ่งระบุว่า มีการนำขยะจากการผลิตเสื้อผ้าแบรนด์ต่างประเทศอย่างน้อย 19

ราย รวมทั้ง Adidas และ Walmart ถูกนำไปใช้เป็นชื่อเพลิงในเตาเผาของโรงงานอิฐในกัมพูชาเพื่อประหยัดค่าเชื้อเพลิง ทำให้คนงานบางส่วนล้มป่วย อีกทั้งพบว่า ชยะสิ่งทอที่เผาไหม้สามารถปล่อยสารที่เป็นพิษต่อมนุษย์หากสภาพของการเผาไหม้ไม่ได้รับการจัดการอย่างระมัดระวัง และชี้ถ้าอาจมีมลพิษในระดับสูง โดยมีสารที่ก่อมะเร็งได้ ผลการตรวจสอบดังกล่าวทำให้แบรนด์ต่างๆ ต้องเร่งดำเนินการสอบสวนเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว เนื่องจากจะนำไปสู่การเสื่อมเสียชื่อเสียงของบริษัท

อีกตัวอย่างของข่าวด้านปัญหาแรงงาน คือ แบรนด์เสื้อผ้า “ซาร่า” (ZARA) หลังลูกค้าพบกระดาดไนต์ในชุดที่วางขายในร้าน ระบุว่า คนงานชาวตุรกีที่เป็นคนผลิตสินค้าเหล่านั้น ไม่ได้รับค่าแรงเป็นเวลาหลายเดือนแล้ว โดยคาดว่าแรงงานที่ยังไม่ได้รับค่าจ้างเป็นพนักงานของบริษัท Bravo Tekstil ซึ่งรับช่วงต่อในการผลิตเสื้อผ้าภายใต้แบรนด์ซาร่า นอกจากนี้ แบรนด์เสื้อผ้าง่ายดังกล่าวยังเคยตกเป็นข่าวในเชิงลบทั้งเรื่องการทำลายสิ่งแวดล้อม โกดังไฟเซอร์ เคยถูกฟ้องเรื่องการใช้แรงงานเด็ก และการเอาเปรียบแรงงานราคาถูก ซึ่งข่าวดังกล่าวนำไปสู่การเสื่อมเสียภาพลักษณ์ของบริษัทและถูกโจมตีโดยกลุ่มอนุรักษ์นิยมผ่านสื่อสังคมในยุคปัจจุบันที่แพร่กระจายไปอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ดังนั้น หลายฝ่ายจึงคาดการณ์ว่า การบังคับใช้กฎหมายใหม่ของ EU จะช่วยให้การรณรงค์เรื่องการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและสิ่งแวดล้อมเกิดผลเป็นรูปธรรมมากขึ้น

บทวิเคราะห์

การออกกฎหมายใหม่ของ EU สะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญต่อประเด็นการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับประเด็นทางการค้าและการลงทุน โดยหลายประเทศ โดยเฉพาะประเทศพัฒนาแล้ว ได้เริ่มนำมาใช้เป็นเครื่องมือหรือเงื่อนไขในการทำการค้าและการลงทุนมากขึ้น โดยการบังคับใช้กฎหมายใหม่ของ EU ย่อมมีผลกระทบต่อผู้ประกอบการไทยที่ทำธุรกิจกับประเทศสมาชิก EU รวมถึงผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม ไม่ว่าจะเป็นผู้จัดหาสินค้าหรือบริการ (supplier) ผู้ให้บริการขนส่ง การจัดเก็บ และการกระจายสินค้า ให้กับธุรกิจภายใน EU จึงจำเป็นต้องมีการปรับแผนธุรกิจเพื่อป้องกันและหลีกเลี่ยงผลกระทบทางลบด้านสิ่งแวดล้อมและแรงงาน ซึ่งรวมถึงสิทธิมนุษยชน เนื่องจากการบังคับใช้กฎหมายใหม่ดังกล่าวจะมีบทลงโทษที่ค่อนข้างรุนแรงทั้งในเชิงตัวเงินค่าปรับและการประณามต่อผู้ละเมิด อันนำไปสู่การเสื่อมเสียชื่อเสียงในการทำธุรกิจในระยะยาว ทั้งนี้ ได้มีการประเมินว่าจะมีบริษัทที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ CSDDD ประมาณ 13,000 บริษัทใน EU และอีก 4,000 บริษัทที่ดำเนินการนอก EU ซึ่งบริษัทเหล่านี้จะต้องรับผิดชอบต่อการกระทำที่ส่งผลกระทบทางลบทั้งที่เกิดขึ้นจริง (actual) และที่คาดว่าจะเกิดขึ้น (potential) ต่อสิ่งแวดล้อมและสิทธิมนุษยชน ไม่ว่าจะเกิดจากบริษัทเอง บริษัทลูก บริษัทที่เป็นหุ้นส่วน หรือกิจการที่อยู่ในห่วงโซ่การผลิตเดียวกัน

เมื่อพิจารณาถึงผลของการบังคับใช้กฎหมายใหม่ของ EU ในทางหนึ่ง คือ การมีส่วนสนับสนุนการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของไทย ซึ่งปัจจุบันอยู่ในระยะที่ 2 (พ.ศ. 2566-2570) โดยเฉพาะแผนปฏิบัติการด้านการลงทุนระหว่างประเทศ และบริษัทข้ามชาติ ด้านการติดตาม/ตรวจสอบ/จัดการ/ประสานงาน/ดำเนินการ/เยียวยา กรณีการดำเนินธุรกิจของสถานประกอบการของไทย ทั้งกรณีการลงทุนในประเทศและการดำเนินการของนักลงทุนไทยในต่างประเทศ ซึ่งในปัจจุบัน รัฐบาลไทยยังขาดกลไกการจัดการ/ติดตาม/เยียวยา ในกรณีการดำเนินการของนักลงทุนไทยในต่างประเทศที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้น การปราบปราม/เยียวยาการละเมิดสิทธิมนุษยชนในกรณีดังกล่าวจึงยังอ่อนแอ และขึ้นอยู่กับ การบังคับใช้กฎหมายภายในประเทศของประเทศปลายทางที่เป็นผู้รับการลงทุน (host countries)

ในบริบทของความตกลงการค้าระหว่างประเทศ แต่เดิมประเด็นสิทธิมนุษยชนและสิ่งแวดล้อมได้ถูกแทรกอยู่ในข้อยกเว้นทั่วไป (General Exceptions) ซึ่งเปิดช่องให้ประเทศสมาชิกภายใต้ความตกลงการค้าระหว่างประเทศสามารถใช้มาตรการที่ไม่สอดคล้องกับพันธกรณีเพื่อผลประโยชน์ของสาธารณะ ตัวอย่างเช่น ข้อบท 20 ของความตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า (General Agreement on Tariffs and Trade 1994: GATT) ที่อนุญาตให้รัฐออกหรือบังคับใช้มาตรการที่จำเป็นเพื่อปกป้องชีวิตหรือสุขภาพของคน สัตว์ หรือพืช รวมทั้งมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการสงวนทรัพยากรธรรมชาติที่หมดสิ้นไปได้ หากมาตรการดังกล่าวมีผลเชื่อมโยงกับการจำกัดการผลิตหรือการบริโภคภายในประเทศ โดยมีเงื่อนไขว่ามาตรการดังกล่าวจะต้องไม่ถูกใช้ในทางที่เป็นการเลือกปฏิบัติอย่างไม่สมเหตุสมผลหรือเป็นข้อจำกัดต่อการค้าระหว่างประเทศโดยแอบแฝง ซึ่งเมื่อเกิดข้อพิพาทขึ้น ประเทศผู้ถูกฟ้องจากการใช้มาตรการเช่นว่านั้นจะต้องพิสูจน์ให้เห็นว่าเป็นมาตรการที่ตกอยู่ภายใต้ข้อยกเว้นนี้ สำหรับความตกลงการค้าเสรียุคใหม่ (new generation FTA) ประเด็นสิทธิมนุษยชนและสิ่งแวดล้อม ถูกนำมาผนวกรวมเป็นส่วนหนึ่งของการเจรจา โดยเฉพาะการเจรจาของประเทศพัฒนาแล้ว เช่น สหภาพยุโรป และสมาคมการค้าเสรีแห่งยุโรป (European Free Trade Association: EFTA) ซึ่งจะให้ความสำคัญอย่างมากกับเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน และความสัมพันธ์ระหว่างการค้า สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยจะมีการเจรจาหัวข้อ “การค้าและการพัฒนาที่ยั่งยืน (Trade and Sustainable Development: TSD)” ที่ครอบคลุมเรื่องการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและแรงงาน ซึ่งในการเจรจาข้อบท TSD ของ EU และ EFTA จะมีข้อเรียกร้องให้ประเทศคู่เจรจา FTA ให้ความสำคัญกับการเคารพสิทธิมนุษยชน และต้องสนับสนุน “การทำธุรกิจที่มีความรับผิดชอบ (Responsible Business Conduct: RBC)” และ “การดำเนินธุรกิจที่รับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility: CSR)” โดยอ้างอิงถึงมาตรฐานสากลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจและสิทธิมนุษยชน เช่น the UN Guiding Principle on Business and Human Rights นอกจากนี้ ยังอ้างอิงหลักการหรือแนวปฏิบัติสากล เช่น ปฏิญญาไตรภาคีว่าด้วยหลักการเกี่ยวกับสถานประกอบการข้ามชาติและนโยบายทางสังคม (Tripartite Declaration of Principles concerning Multinational Enterprises and Social Policy) ภายใต้องค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) และแนวทางสำหรับบริษัทข้ามชาติขององค์กรเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD Guidelines for Multinational Enterprises) และกำหนดให้ภาคีดำเนินความร่วมมือในเรื่องนี้ ซึ่งอาจรวมถึงการแลกเปลี่ยนข้อมูลและแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ

ตัวอย่าง FTA ที่มีข้อบท TSD ได้แก่ FTA ระหว่าง EU-เวียดนาม ซึ่งระบุว่า ประเทศภาคีจะไม่ส่งเสริมการค้าและการลงทุนโดยการทำให้ระดับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและแรงงานตามกฎหมายภายในประเทศเสื่อมถอยลง รวมทั้งไม่ละเว้นการบังคับใช้กฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมหรือแรงงานในทางที่จะส่งผลกระทบต่อการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศภาคี ในขณะเดียวกัน ประเทศภาคีจะไม่บังคับใช้กฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมและแรงงานในทางที่เป็นการกีดกันหรือเลือกปฏิบัติโดยไม่สมเหตุสมผลระหว่างประเทศภาคีหรือเป็นข้อจำกัดทางการค้าโดยแอบแฝง โดยการใช้มาตรการเพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อมหรือแรงงานจะต้องอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ และมาตรฐานระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ หากเกิดความขัดแย้งในประเด็นใดๆ ภายใต้บทนี้ ประเทศภาคีสามารถยกเรื่องขึ้นปรึกษาหารือหรือไกล่เกลี่ยกันได้ผ่านกลไกการระงับข้อพิพาทระหว่างรัฐกับรัฐภายใต้ความตกลงนี้เท่านั้น โดยคำนึงถึงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องภายใต้องค์กรระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง อาทิ องค์กรแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization: ILO) หรือองค์กรด้านสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง

ทั้งนี้ การบรรจุประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมและสิทธิมนุษยชนเข้าไว้ในความตกลงการค้าเสรี ถือเป็นเรื่องใหม่ โดยเฉพาะสำหรับประเทศกำลังพัฒนาซึ่งอาจยังไม่มีศักยภาพในการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์หรือมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง และต้องการรับความช่วยเหลือหรือความยืดหยุ่นในการปรับตัว หรือมีฉะนั้น อาจนำไปสู่ความขัดแย้งในระดับรัฐกับรัฐ ดังเช่นในกรณีข้อพิพาทภายใต้กลไกการระงับข้อพิพาทภายใต้องค์การการค้าโลก ในขณะเดียวกัน ควรต้องมีการสร้างความตระหนักรู้ให้แก่ผู้ประกอบการภายในประเทศถึงผลกระทบจากการบังคับใช้กฎหมายใหม่ดังกล่าว เพื่อเตรียมการและวางแผนธุรกิจในทางที่จะไม่ก่อให้เกิดผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมและสิทธิมนุษยชน โดยอ้างอิงจากมาตรฐานระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

นางสาวนุชจารี สมพงษ์
นักวิชาการพาณิชย์ชำนาญการพิเศษ
สำนักเจรจาการค้าบริการและการลงทุน
กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ
มีนาคม 2567

เอกสารอ้างอิง

Corporate due diligence rules agreed to safeguard human rights and environment. Retrieved from <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20231205IPR15689/corporate-due-diligence-rules-agreed-to-safeguard-human-rights-and-environment>

The Rana Plaza disaster ten years on: What has changed?. Retrieved from <https://www.ilo.org/infostories/en-GB/Stories/Country-Focus/rana-plaza#intro>

Fast fashion at a human cost – Zara fashion retailer chooses sales over ethics. Retrieved from <http://www.impactpolicies.org/news/226>